

บันทึกการประชุม
คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
ครั้งที่ ๒๑
วันพุธ ที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
ณ ห้องประชุมงบประมาณ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๓

กรรมการผู้มาประชุม คือ

๑. นายมีชัย ฤชุพันธุ์	ประธานกรรมการ
๒. นายสุพจน์ ไข่มุกด์	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. นายอภิชาต สุขัคคานนท์	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๔. นายอมร วาณิชวิวัฒน์	โฆษกกรรมการ
๕. นายวรชิต สิงหเสนี	โฆษกกรรมการ
๖. นางกิริณา สุมาวงศ์	กรรมการ
๗. นางจุรี วิจิตรวาทการ	กรรมการ
๘. นายชาติชาย ณ เชียงใหม่	กรรมการ
๙. นายนิติพันธุ์ เชื้อบุญชัย	กรรมการ
๑๐. นายเอียรชัย ณ นคร	กรรมการ
๑๑. พลเอก นิวัติ ศรีเพ็ญ	กรรมการ
๑๒. นายประพันธ์ นัยโกวิท	กรรมการ
๑๓. นายภัทร คำพิทักษ์	กรรมการ
๑๔. นายภูมรัตน์ ทักษาดิพงษ์	กรรมการ
๑๕. พลตรี วีระ โรจนนาค	กรรมการ
๑๖. นายศุภชัย ยาวะประภาษ	กรรมการ
๑๗. นายอุดม รัฐอมฤต	กรรมการ
๑๘. นายอัษฎพร จารุจินดา	กรรมการ
๑๙. พลเอก อภิรัฐพร เจริญพานิช	กรรมการ
๒๐. นายปกรณ์ นิลประพันธ์	เลขานุการกรรมการ คนที่หนึ่ง
๒๑. นายธนาวัฒน์ สังข์ทอง	เลขานุการกรรมการ คนที่สอง

ผู้เข้าร่วมประชุม คือ

ผู้ช่วยเลขานุการในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

๑. นายจินตพันธุ์ ทังสุบุตร	นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการพิเศษ
๒. นายวรวิทย์ เท่งพุ่ม	นักกฎหมายกฤษฎีกาชำนาญการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

๑. นายนาถ ดวงวิชัย

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานประธานรัฐสภา

๒. ว่าที่เรือตรี ยุทธนา สำเภาเงิน

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานคณะกรรมการการปกครอง

ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ

๑. นายเจษฎ์ โทณะวณิก

๒. ศาสตราจารย์สมคิด เลิศไพฑูรย์

๓. รองศาสตราจารย์วุฒิสาร ตันไชย

ผู้ชำนาญการประจำตัวกรรมการ

๑. นางสุภัทรา เชื้ออรอด

๒. นางสาวจิตติพร วิชัยธนพัฒน์

เริ่มประชุมเวลา ๑๓.๓๕ นาฬิกา

เมื่อกรรมการมาครบองค์ประชุมแล้ว ประธานกรรมการได้กล่าวเปิดประชุมและดำเนินการประชุมตามระเบียบวาระการประชุม สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ระเบียบวาระที่ ๑ เรื่องที่ประธานแจ้งต่อที่ประชุม ไม่มี

ระเบียบวาระที่ ๒ รับรองบันทึกการประชุม

- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๖ วันอังคาร ที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๗ วันพุธ ที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๘ วันพฤหัสบดี ที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๙ วันศุกร์ ที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๐ วันจันทร์ ที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๑ วันอังคาร ที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๒ วันพุธ ที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๓ วันพฤหัสบดี ที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๔ วันจันทร์ ที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๕ วันอังคาร ที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๖ วันพุธ ที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๗ วันพฤหัสบดี ที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๘ วันศุกร์ ที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๑๙ วันจันทร์ ที่ ๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๘
- บันทึกการประชุม ครั้งที่ ๒๐ วันอังคาร ที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

อยู่ระหว่างการตรวจทานของนายปกรณ์ นิลประพันธ์ เลขานุการกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ คนที่หนึ่ง

ระเบียบวาระที่ ๓ เรื่องพิจารณา

พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ....

ก่อนเข้าสู่การพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช .... นายประพันธ์ นัยโกวิท กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการศึกษาโครงสร้างฝ่ายนิติบัญญัติ เสนอให้ที่ประชุมพิจารณาประเด็นเกี่ยวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและระบบการเลือกตั้ง

ประเด็นเกี่ยวกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

นายประพันธ์ นัยโกวิท กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการศึกษาโครงสร้างฝ่ายนิติบัญญัติ เสนอให้ที่ประชุมพิจารณาว่า จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรควรมีจำนวนทั้งหมดเท่าใด และสัดส่วนระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อควรเป็นเท่าใด ซึ่งคณะอนุกรรมการฯ ได้ศึกษารัฐธรรมนูญต่างๆ พบว่า รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ๕๐๐ คน เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต จำนวน ๔๐๐ คน และแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน ๑๐๐ คน รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ๔๘๐ คน เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต จำนวน ๔๐๐ คน และแบบสัดส่วน จำนวน ๘๐ คน รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ ที่แก้ไขเพิ่มเติมปี ๒๕๕๔ มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ๕๐๐ คน เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต จำนวน ๓๗๕ คน และแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน ๑๒๕ คน และร่างรัฐธรรมนูญฉบับก่อน (ศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ เป็นประธานกรรมาธิการ) กำหนดให้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่น้อยกว่า ๔๕๐ คน แต่ไม่เกิน ๔๗๐ คน แบ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต จำนวน ๓๐๐ คน และแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน ๑๕๐ คน แต่ไม่เกิน ๑๗๐ คน ซึ่งคณะอนุกรรมการฯ มีความเห็นว่า ควรมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ๕๐๐ คน แบ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต จำนวน ๓๕๐ คน และแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน ๑๕๐ คน

ที่ประชุมสอบถามและแสดงความเห็น ดังนี้

- จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด และสัดส่วนระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ มีฐานคิดคำนวณอย่างไร

- หลักเกณฑ์ในการกำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสัดส่วนระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ โดยทั่วไปจะคิดคำนวณจากเกณฑ์จำนวนประชากรและความจำเป็นในการมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งหากให้ความสำคัญกับแบบใด ก็จะมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบนั้นมากกว่า เช่น หากให้ความสำคัญกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตมากกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรบัญชีรายชื่อ ก็จะมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตมากกว่า ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงจำนวนพรรคการเมือง หากพรรคการเมืองมีจำนวนมาก จะกำหนดให้มีจำนวนเขตน้อยเพื่อทำให้พรรคการเมืองไม่ต้องแข่งขันกันสูง แต่หากพรรคการเมืองมีจำนวนน้อย จะกำหนดให้มีจำนวนเขตมาก เพื่อให้เกิดการแข่งขัน อย่างไรก็ตาม จะต้องคำนึงถึงวิธีคิดคำนวณคะแนนสัดส่วนระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อด้วย

- ตั้งแต่รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ เป็นต้นมา จะมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดไม่เกิน ๕๐๐ คน จึงควรกำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ๕๐๐ คน โดยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต จำนวน ๓๕๐ คน และแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน ๑๕๐ คน จะช่วยให้พรรคการเมืองขนาดใหญ่ได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบเขตเลือกตั้ง ขณะเดียวกันพรรคการเมืองขนาดเล็กก็ได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งน่าจะมีความเหมาะสม

นายปรกรณ์ นิลประพันธ์ เลขาธิการกรรมการ คนที่หนึ่ง ชี้แจงว่า ข้อมูลจากสำนักทะเบียนกลาง กรมการปกครอง ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๗ ประเทศไทยมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น ๖๕,๑๒๔,๗๑๖ คน หากมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ๕๐๐ คน จะมีอัตราส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑ คน : ประชากร ๑๓๐,๒๔๙.๔๓ คน และหากมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ๔๐๐ คน จะมีอัตราส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑ คน : ประชากร ๑๖๒,๘๑๑.๗๙ คน

- มีกรรมการสอบถามว่า การยึดเขตเลือกตั้งแบบเดิมกับการแบ่งเขตเลือกตั้งใหม่ จะมีผลกระทบต่อการป้องกันการทุจริตในการเลือกตั้งหรือไม่อย่างไร

นายประพันธ์ นัยโกวิท กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการศึกษาโครงสร้างฝ่ายนิติบัญญัติ ชี้แจงว่า การทุจริตการเลือกตั้งเกิดขึ้นมากในระบบสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต เพราะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตจะได้คะแนนโดยตรงจากประชาชนในพื้นที่ ส่วนระบบสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อจะมีการทุจริตการเลือกตั้งน้อยกว่า เพราะใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้งจึงมีภัยจากการหาเสียงจากนโยบายประชานิยม

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า ควรมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ๕๐๐ คน เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตจำนวน ๔๐๐ คน และแบบบัญชีรายชื่อจำนวน ๑๐๐ คน โดยมีเหตุผล ดังนี้ ๑) เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปตั้งแต่รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ๒) หากมองแนวสังคมวิทยาการเมือง จะพบว่า การเมืองขณะนี้ เป็นเรื่องของชนชั้นกลางใหม่ที่มีความแตกต่างหลากหลาย ซึ่งหากกำหนดสัดส่วนระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ เป็น ๔๐๐ : ๑๐๐ คน จะทำให้พรรคการเมืองขนาดเล็ก กลาง และใหญ่ ดุดสับแนวคิดของคนกลุ่มนี้ได้มาก และ ๓) ระบบเขตเลือกตั้งจะเปิดโอกาสให้กับบุคคลที่แตกต่างหลากหลาย ส่วนระบบบัญชีรายชื่อ จะเปิดโอกาสให้กับกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ซึ่งอาจก่อให้เกิดการตั้งพรรคการเมืองเฉพาะด้านขึ้นมาในอนาคต ทั้งนี้ ควรพิจารณาขนาดของเขตเลือกตั้งประกอบด้วย หากเป็นเขตเดียวหลายคนก็จะเอื้อต่อสัดส่วนระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน ๔๐๐ : ๑๐๐ คน

นายอมร วาณิชวิวัฒน์ โฆษกกรรมการ ในฐานะอนุกรรมการการศึกษาโครงสร้างฝ่ายนิติบัญญัติ กล่าวว่า คณะอนุกรรมการฯ มีการทำแบบจำลองตัวอย่าง ซึ่งจะเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของ คณะกรรมการได้

ประธานกรรมการกล่าวว่า การพิจารณาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจะไม่คำนึงถึง พรรคการเมือง แต่จะคำนึงถึงประชาชน เมื่อที่ประชุมมีความเห็นว่า ควรมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด ๕๐๐ คน ก็น่าจะเหมาะสม ส่วนสัดส่วนระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อนั้น ไม่ควรเป็นจำนวนที่เคยมีมาก่อนเพื่อไม่ให้เกิดการ เปรียบเทียบ โดยคิดคำนวณบนฐานจำนวนประชากรให้เกิดความเหมาะสมไม่มากหรือน้อยจนเกินไป และเฉลี่ยให้กับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อพอสมควร

- มีกรรมการสอบถามว่า หากกำหนดให้สัดส่วนระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเป็น ๓๕๐ : ๑๕๐ คน จะคิดคำนวณจากฐานประชากรเท่าใด

นายปรกรณ์ นิลประพันธ์ เลขาธิการกรรมการ คนที่หนึ่ง กล่าวว่า หากนำจำนวนประชากรทั้งสิ้น ๖๕,๑๒๔,๗๑๖ คน หาดด้วยจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตจำนวน ๓๕๐ คน จะได้อัตราส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑ คน : ประชากร ๑๘๖,๐๗๐.๖๑ คน

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า การกำหนดสัดส่วนระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเป็น ๔๐๐ : ๑๐๐ คน สามารถอธิบายได้ว่า เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชน แต่หากกำหนดสัดส่วนระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเป็น ๓๕๐ : ๑๕๐ คน อาจไม่สามารถอธิบายได้ว่าเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชน ดังนั้น ต้องหาวิธีคิดคำนวณใหม่เพื่อให้สามารถอธิบายได้ว่าเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชน

ประธานกรรมการกล่าวว่า มีวิธีการคำนวณคะแนนสัดส่วนระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ๓ วิธี โดยกำหนดให้ผู้ที่ได้คะแนนลำดับที่ ๑ ได้ ๑๐๐,๐๐๐ คะแนน ลำดับที่ ๒ ได้คะแนน ๔๐,๐๐๐ คะแนน ลำดับที่ ๓ ได้คะแนน ๓๐,๐๐๐ คะแนน และลำดับที่ ๔ ได้คะแนน ๑๐,๐๐๐ คะแนน วิธีที่ ๑) คนที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งแล้ว จึงตัด ๑๐๐,๐๐๐ คะแนนออก ส่วนคนที่ ๒, ๓ และ ๔ นำคะแนนที่ได้รับไปรวมกับพรรคการเมืองเพื่อคำนวณหาสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ วิธีที่ ๒) เอาคะแนนของคนที่ ๒, ๓ และ ๔ รวมกันได้ ๗๐,๐๐๐ คะแนน เอา ๗๐,๐๐๐ หักออกจากคะแนนของคนที่ ๑ จะเหลือ ๑๐,๐๐๐ คะแนน ในกรณีนี้ คนที่ ๑ ได้รับเลือกตั้งแล้วจะมีคะแนนส่วนเกิน ๓๐,๐๐๐ คะแนน ส่งให้พรรคการเมืองของตน ส่วนคนที่ ๒ จะมีคะแนนส่งเข้าพรรคการเมือง ๔๐,๐๐๐ คะแนน คนที่ ๓ จะมีคะแนนส่งเข้าพรรคการเมือง ๒๐,๐๐๐ คะแนน และคนที่ ๔ มีคะแนนส่งเข้าพรรคการเมือง ๑๐,๐๐๐ คะแนน และวิธีที่ ๓) ถือว่าคะแนนของคนที่ ๑ มีส่วนเกินเท่ากับ ๑๐๐,๐๐๐ คะแนน ลบ ๔๐,๐๐๐ คะแนน (คะแนนของคนที่ ๒) บวก ๑ คะแนน (เพื่อให้ได้คะแนนมากกว่าคนที่ ๒ อยู่ ๑ คะแนน) ซึ่งถือว่าคะแนนเพียงเท่านั้นก็ชนะแล้ว จึงเหลือคะแนนส่วนเกิน ๕๙,๙๙๙ คะแนนให้นำคะแนนนั้นไปรวมกับพรรคการเมืองเพื่อคำนวณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

- มีกรรมการแสดงความเห็นด้วยกับวิธีที่ ๒) ซึ่งจะทำให้คะแนนของผู้ที่ได้ลำดับที่ ๑ ไม่สูญเปล่า เพราะเมื่อนำคะแนนของผู้ที่ได้ลำดับรองลงมาหักด้วยคะแนนของผู้ที่ได้ลำดับที่ ๑ ส่วนต่างก็ยังสามารถนำไปคิดคำนวณเป็นคะแนนของพรรคการเมืองของผู้ที่ได้ลำดับที่ ๑

นายประพันธ์ นัยโกวิท กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการศึกษาโครงสร้างฝ่ายนิติบัญญัติ กล่าวว่า มีข้อเสนอในคณะอนุกรรมการฯ ว่า ควรนำคะแนนของผู้ชนะเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตไปคำนวณหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อด้วย เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาการส่งผู้สมัครที่เป็นพรรคคนอมีนี่

- มีกรรมการเสนอให้คิดคำนวณคะแนนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนที่ค้ำถึงถึงคะแนนเสียงของผู้สมัครที่ไม่ได้รับเลือกตั้งมาคำนวณสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

- เสนอให้คิดคำนวณสัดส่วนจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองจากคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งทั่วประเทศตามรูปแบบของประเทศเยอรมัน โดยจะนำทุกคะแนนของประชาชนไปคำนวณสัดส่วนเพื่อให้ทราบว่า แต่ละพรรคการเมืองจะได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนเท่าใด จากนั้นจึงพิจารณาผลคะแนนแต่ละเขตเลือกตั้ง ซึ่งแต่ละพรรคการเมืองควรจะได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตที่ชนะเลือกตั้ง แต่บางครั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตที่ชนะเลือกตั้งมีจำนวนมากกว่าสัดส่วนที่ได้ ดังนั้น จำนวนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดในประเทศเยอรมันจึงไม่คงที่ โดยพรรคการเมืองใดที่ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตไม่ถึงสัดส่วนที่ได้ ก็จะได้คะแนนในส่วนของบัญชีรายชื่อมาเติมให้ครบตามสัดส่วนนั้น ซึ่งวิธีนี้จะทำให้ไม่ต้องกำหนดสัดส่วนระหว่างสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต

และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อว่าควรเป็นจำนวนเท่าใด เนื่องจากคะแนนเสียงของประชาชนจะเป็นตัวกำหนดสัดส่วน ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับทุกคะแนนเสียงและเป็นการนับคะแนนครั้งเดียว

- สัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตกับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ จะต้องมีความที่แตกต่างกันมาก เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต จำนวน ๔๐๐ คะแนน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน ๑๐๐ คน จะทำให้ข้อถกเถียงต่อสังคมได้ว่า คะแนนของผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตจะไม่ถูกนำมาคำนวณสัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ แต่หากกำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อจำนวนใกล้เคียงกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต อาจทำให้ผลการเลือกตั้งเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากคะแนนผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตไม่ถูกนำมานับคะแนนเพื่อคิดคำนวณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งถือว่าเป็นการนับคะแนนเพียงครั้งเดียว แต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตที่ไม่ได้รับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้นๆ ถูกนับคะแนนถึงสองครั้ง กล่าวคือคะแนนผู้สมัครแบบแบ่งเขตจะถูกนำมาคำนวณรวมทั้งประเทศเพื่อคำนวณสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อด้วย ดังนั้น จึงควรกำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตให้มีจำนวนมากกว่าจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

- พรรคการเมืองขนาดเล็กมีนโยบายในการหาเสียงของพรรคโดยเน้นเรื่องคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อที่มีความรู้ความสามารถ ดังนั้น จึงเป็นการบังคับให้พรรคการเมืองดังกล่าวต้องส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตมากขึ้นเพื่อให้มีส่วนแบ่งของคะแนนแบบแบ่งเขต เพื่อจะได้นำคะแนนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งที่ได้คะแนนในลำดับรองลงมามาคำนวณสัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

- หากใช้วิธีการคำนวณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ โดยนำคะแนนของผู้ที่ไม่ได้รับเลือกตั้งในลำดับที่ ๒ ลำดับที่ ๓ และลำดับที่ ๔ มารวมกันแล้วมาหักกับคะแนนเสียงของผู้สมัครที่ได้รับการเลือกตั้ง ซึ่งผู้สมัครที่ได้รับการเลือกตั้งมีส่วนต่างของคะแนนเป็นจำนวนเท่าใดก็นำไปคำนวณคะแนนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อได้ จะทำให้คะแนนของผู้สมัครที่ได้รับการเลือกตั้งไม่สูญเปล่าทั้งหมด

- การคำนวณคะแนนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนที่คำนึงถึงคะแนนเสียงของผู้สมัครที่ไม่ได้รับเลือกตั้งมาคำนวณสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ หากมีการกำหนดให้ลงคะแนนได้เพียงครั้งเดียว และนำคะแนนของทุกพรรคการเมืองมาคำนวณสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อจะเป็นการบังคับให้พรรคการเมืองขนาดใหญ่ได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่เกินไปกว่าจำนวนคะแนนความนิยมในพรรคการเมืองของตน และหากพรรคการเมืองใดมีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเกินจำนวนของสัดส่วนของคะแนนความนิยมทั้งหมดของพรรคการเมืองนั้นๆ ก็จะได้สัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ดังนั้น หากใช้ฐานในการคำนวณจากคะแนนทั้งหมดทั้งประเทศ จะไม่เกิดความได้เปรียบหรือเสียเปรียบในการคำนวณ

- การกำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ไม่ได้มีการเผื่อที่นั่งไว้ ในกรณีของ overhang ซึ่งโดยทั่วไปพรรคการเมืองที่เสียเปรียบคือพรรคการเมืองที่ได้ที่นั่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตน้อย เนื่องจากระบบการเผื่อที่นั่งจะเผื่อที่นั่งสำหรับพรรคการเมืองที่ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเกินจำนวนคะแนนนิยมพรรคเมื่อคำนวณคะแนนทั้งประเทศ แต่หากใช้วิธีการคำนวณแบบกำหนด

จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดไว้ตายตัว พรรคการเมืองขนาดใหญ่ก็จะได้เปรียบในการคำนวณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งทำให้พรรคการเมืองที่ได้คะแนนแบบแบ่งเขตในลำดับรองมีสัดส่วนในการคำนวณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อได้น้อย

- มีการตั้งข้อสังเกตว่า หากไม่ใช้วิธีการคำนวณสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ โดยการคำนวณคะแนนรวมทั้งประเทศ พรรคการเมืองขนาดใหญ่อาจได้เปรียบเนื่องจากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อมีจำนวนน้อยกว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง เช่น พรรคการเมืองขนาดใหญ่ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวน ๒๐๐ คน และอีก ๕๐ เขตได้คะแนนเป็นลำดับที่ ๒ พรรคการเมืองขนาดใหญ่ก็จะได้เปรียบ กล่าวคือ นอกจากได้ที่นั่งจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตแล้ว ยังสามารถนำคะแนนที่ได้ในลำดับที่ ๒ ไปคิดคำนวณสัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อได้อีกเนื่องจากการใช้หลักไม่นำคะแนนเสียงของผู้ได้รับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตที่ได้คะแนนลำดับที่ ๑ ไปคำนวณ อย่างไรก็ตาม พรรคการเมืองดังกล่าวก็ยังได้สิทธิในการนำคะแนนของผู้สมัครแบบแบ่งเขตในลำดับที่ ๒ ไปคิดคำนวณได้ ซึ่งการใช้วิธีคำนวณดังกล่าวอาจทำให้พรรคการเมืองขนาดใหญ่ได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเกินไปกว่าคะแนนความนิยมของพรรคเมื่อคำนวณจากคะแนนความนิยมทั้งประเทศ

- การคำนวณสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ หากใช้วิธีคำนวณโดยไม่นำคะแนนเสียงของผู้ได้รับการเลือกตั้งในระบบสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งมาคำนวณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อไม่น่าจะทำให้พรรคการเมืองที่มีจำนวนที่นั่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเป็นจำนวนมากเสียเปรียบเนื่องจากในความเป็นจริงพรรคการเมืองขนาดใหญ่ไม่สามารถชนะการเลือกตั้งในทุกเขตเลือกตั้ง ดังนั้น ในทางกลับกันในเขตที่พรรคการเมืองขนาดใหญ่แพ้การเลือกตั้ง ซึ่งอาจจะได้คะแนนเสียงในลำดับที่ ๒ หรือลำดับที่ ๓ ก็จะได้นำคะแนนเสียงเหล่านั้นมาคำนวณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อได้เช่นเดียวกับพรรคการเมืองอื่นที่แพ้การเลือกตั้งในเขตอื่น

- มีการตั้งข้อสังเกตว่า การคำนวณสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ โดยไม่นำคะแนนของผู้สมัครได้รับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งในลำดับที่ ๑ มารวมคำนวณสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อนั้น หากเกิดกรณีที่ผู้ได้รับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตในลำดับที่ ๑ ได้คะแนนมากกว่าผู้ได้คะแนนในลำดับที่ ๒ เป็นจำนวนมาก จะทำให้คะแนนเสียงของพรรคการเมืองที่ได้คะแนนเสียงแบบแบ่งเขตเลือกตั้งในลำดับที่ ๑ เสียเปล่า

- การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการคำนวณสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อกับสังคม นั้น สามารถอธิบายวิธีการคำนวณสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อว่าเป็นการนำคะแนนเสียงทั้งหมดของพรรคการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้ง และคะแนนของพรรคการเมืองที่ไม่ได้รับการเลือกตั้งทั้งหมดมารวมคำนวณสัดส่วนทั้งประเทศ หากด้วยสัดส่วนคะแนนทั้งหมดจากจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๕๐๐ คน ซึ่งจะได้ผลลัพธ์ว่าแต่ละพรรคได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเป็นจำนวนเท่าใด และหากพรรคใดได้ที่นั่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเกินจำนวนสัดส่วนของคะแนนรวมของพรรคการเมืองนั้นๆ ที่พึงมี โดยในส่วนที่หนึ่งที่เกินมานั้น คะแนนแบบแบ่งเขตของพรรคการเมืองดังกล่าวก็จะไม่นำไปรวมคำนวณสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่ออีก

- มีการตั้งข้อสังเกตว่า ในกรณีพรรคการเมืองขนาดใหญ่ได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเกินไปกว่าสัดส่วนของคะแนนความนิยมพรรคทั้งประเทศ การคำนวณอาจไม่ได้

ความเป็นสัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่ออย่างแท้จริง เนื่องจากในส่วนที่พรรคการเมืองได้ที่นั่งเกินคะแนนความนิยมพรรคจะไม่สามารถนำคะแนนดังกล่าวมาคำนวณสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อได้ ดังนั้น พรรคการเมืองที่ได้คะแนนแบบแบ่งเขตในลำดับที่ ๒ และลำดับที่ ๓ จะได้สิทธิในการนำคะแนนมารวมคำนวณสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อแต่เพียงอย่างเดียว ทำให้วิธีการคำนวณดังกล่าวเป็นการคำนวณสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อที่ไม่สมบูรณ์

- มีการตั้งข้อสังเกตว่า การใช้สูตรคำนวณสัดส่วนจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ โดยนำคะแนนของผู้สมัครที่ได้คะแนนในลำดับรองลงมาทุกลำดับมารวมกัน จากนั้นนำคะแนนของผู้ได้รับคะแนนในเขตเลือกตั้งในลำดับที่ ๑ มาหักออกจากคะแนนในลำดับรองที่ได้รวมคะแนนลำดับรองทุกอันดับเข้าด้วยกัน ซึ่งอาจเกิดกรณีที่บางเขตคะแนนของผู้สมัครที่ชนะการเลือกตั้งอาจน้อยกว่าคะแนนรวมของผู้สมัครที่ได้คะแนนในลำดับรองลงมาทุกลำดับรวมกัน ในกรณีดังกล่าวคะแนนของผู้สมัครที่ได้คะแนนในลำดับที่ ๑ จะไม่ถูกนำมาคำนวณสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

- การตีความตามเจตจำนงของประชาชนที่มาลงคะแนนเสียงเป็นหลักเพื่อหาวิธีคิดคำนวณสัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อนั้น จะนำหลักคิดแบบเดิมมาเป็นเกณฑ์ในการคำนวณไม่ได้ เนื่องจากเดิมให้สิทธิประชาชนลงคะแนนในบัตรเลือกตั้งได้สองใบ แต่ตามหลักการใหม่ที่กำหนดให้ลงคะแนนเสียงในบัตรเลือกตั้งได้เพียงใบเดียวนั้น ซึ่งผลของการลงคะแนนดังกล่าวจะทำให้การลงคะแนนในบัตรเลือกตั้งเพียงใบเดียวได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อไปในคราวเดียวกันเนื่องจากได้นำคะแนนแบบแบ่งเขตในลำดับถัดไปมาคิดคำนวณสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อด้วย ดังนั้น การไปลงคะแนนของประชาชนทุกคะแนนเสียงจะมีความหมายต่อการคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามคะแนนความนิยมของพรรคที่ตนเลือก

- หากใช้วิธีการคำนวณสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ โดยการนำคะแนนความนิยมของแต่ละพรรคมารวมทั้งประเทศมาคำนวณคะแนนสัดส่วนของจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหาร้อยคนก่อน ว่ามีเกณฑ์คะแนนเสียงจำนวนเท่าใดต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหนึ่งคน และพิจารณาว่าแต่ละพรรคได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งไปแล้วเป็นจำนวนเท่าใด ก็จะได้วิธีการคำนวณสัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ซึ่งถ้านำคะแนนความนิยมของพรรคการเมืองมาคำนวณสัดส่วนทั้งประเทศแล้ว พรรคการเมืองใดยังได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่เต็มตามคะแนนความนิยมของพรรค พรรคการเมืองดังกล่าวจะได้ที่นั่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเพิ่มตามสัดส่วน สำหรับพรรคการเมืองที่ได้ที่นั่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเกินสัดส่วนคะแนนความนิยมของพรรคเมื่อคิดคำนวณคะแนนรวมทั้งประเทศ ก็จะไม่ถูกนำคะแนนไปคำนวณสัดส่วนที่นั่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่ออีก ซึ่งวิธีการคำนวณดังกล่าวน่าจะตรงตามเจตจำนงของประชาชนผู้มาลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ประธานกรรมการกล่าวว่า วิธีคำนวณสัดส่วนจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองจากคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งทั้งประเทศนี้ มีลักษณะคล้ายกับที่กำหนดไว้ในร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมา แต่ในการลงคะแนนเลือกตั้งรูปแบบที่ที่ประชุมกำลังพิจารณานี้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะลงคะแนนเลือกตั้งได้เฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเท่านั้น

- วิธีการคำนวณสัดส่วนจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมืองจากคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งทั่วประเทศทำให้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมดคงที่ไม่มี overhang แต่จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองได้รับจากการเลือกตั้งนั้น อาจไม่สะท้อนและสัมพันธ์กับคะแนนเลือกตั้งรวมทั้งประเทศในกรณีที่ผู้สมัครของพรรคการเมืองนั้น ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเกินกว่าจำนวนที่คำนวณสัดส่วนได้จากคะแนนเลือกตั้งทั่วประเทศ

ประธานกรรมการกล่าวว่า กรณีที่คะแนนเลือกตั้งทั่วประเทศเมื่อคำนวณสัดส่วนแล้ว ไม่สะท้อนและสัมพันธ์กับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งอาจไม่เกิดขึ้นก็ได้ เนื่องจากการลงคะแนนเลือกตั้งของประชาชนนั้นไม่สามารถคาดเดาได้ว่าจะลงคะแนนให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองใด หากเกิดกรณีคะแนนเลือกตั้งทั่วประเทศเมื่อนำมาคำนวณสัดส่วนแล้วไม่สะท้อน และสัมพันธ์กับจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งเกิดขึ้นจริงก็จะมีจำนวนไม่มาก การนับคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งของทุกพรรคการเมืองรวมทั้งประเทศ แล้วนำมาคำนวณสัดส่วนจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้น เป็นไปตามหลักการซึ่งที่ประชุมเห็นร่วมกันว่าทุกคะแนนเลือกตั้งมีความหมาย โดยการคำนวณนั้นจะนำคะแนนเลือกตั้งของทุกพรรคการเมืองรวมทั้งประเทศมาคำนวณหาสัดส่วนจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แต่ละพรรคการเมืองจะได้รับในการเลือกตั้งครั้งนั้น จากนั้นจะพิจารณาว่าผู้สมัครของพรรคการเมืองนั้น ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งจำนวนเท่าใด หากได้จำนวนน้อยกว่า สัดส่วนที่พรรคการเมืองนั้นจะได้รับก็ให้ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเพิ่มจนครบจำนวนตามสัดส่วน หากได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเกินกว่าสัดส่วนของพรรคการเมืองนั้น พรรคการเมืองนั้นก็จะไม่ได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเพิ่มอีก ในกรณีที่ผู้สมัครของพรรคการเมืองได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งเกินกว่าสัดส่วนที่พรรคการเมืองนั้นควรได้รับจะต้องมีการคำนวณสัดส่วนจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองอื่นใหม่อีกครั้ง เพื่อคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองอื่น ๆ นั้น

- มีกรรมการสอบถามว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อควรมีจำนวนเท่าใด

ประธานกรรมการกล่าวว่า หากที่ประชุมเห็นชอบกับรูปแบบการเลือกตั้งและวิธีการนับคะแนนการเลือกตั้งรูปแบบนี้ ก็ควรกำหนดให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งมีจำนวน ๓๕๐ คน และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อมีจำนวน ๑๕๐ คน เนื่องจากจะทำให้ไม่เกิดการได้เปรียบหรือเสียเปรียบของพรรคการเมือง

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า รูปแบบการเลือกตั้งและวิธีการนับคะแนนการเลือกตั้งรูปแบบนี้ เป็นการให้ความเคารพเจตนาของประชาชนที่ลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในแต่ละเขตเลือกตั้ง การให้พรรคการเมืองนั้นมีไปลงสมัครรับเลือกตั้งให้ได้รับคะแนนเลือกตั้งจำนวนมาก ๆ เพื่อให้ได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ ก็จะไม่เป็นประโยชน์ นอกจากนี้ วิธีการนับคะแนนการเลือกตั้งรูปแบบนี้จะมีการนำจำนวนบัตรเลือกตั้งที่ไม่ประสงค์ลงคะแนนมาคำนวณด้วยหรือไม่ และหากผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนเลือกตั้งสูงสุดในเขตเลือกตั้งนั้นได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละ ๕๐ ของจำนวน

ผู้ออกมาลงคะแนนเลือกตั้ง ควรกำหนดให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือไม่ และผู้สมัครรับเลือกตั้งสามารถลงสมัครได้ทั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งและแบบบัญชีรายชื่อได้หรือไม่

ประธานกรรมการกล่าวว่า คะแนนไม่ประสงค์ลงคะแนนนั้นจะไม่มีการนำมาคำนวณสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของแต่ละพรรคการเมือง แต่หากทุกพรรคการเมืองได้คะแนนเลือกตั้งน้อยกว่าคะแนนไม่ประสงค์ลงคะแนนก็จะต้องมีการเลือกตั้งในเขตนั้นใหม่ ซึ่งที่ประชุมยังไม่ได้พิจารณาว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้รับคะแนนเลือกตั้งน้อยกว่าคะแนนไม่ประสงค์ลงคะแนนจะให้ลงสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งครั้งใหม่ได้หรือไม่ การนับคะแนนเลือกตั้งเพื่อหาผู้สมัครรับเลือกตั้งที่จะได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ควรใช้คะแนนข้างมากธรรมดา (simple majority) เท่านั้น และผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นควรลงสมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง หรือแบบบัญชีรายชื่ออย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น รูปแบบการเลือกตั้งแบบนี้เป็นไปตามหลักการซึ่งที่ประชุมเห็นร่วมกันว่าทุกคะแนนของประชาชนมีความหมาย แต่มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการนับคะแนนเลือกตั้งใหม่เพื่อไม่ให้เกิดการได้เปรียบและเสียเปรียบกันของพรรคการเมือง

ประเด็นเกี่ยวกับระบบการเลือกตั้ง

ประเด็นที่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับระบบการเลือกตั้ง “ระบบจัดสรรปันส่วนผสม”

๑. จะกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้งมีรายชื่อเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อหรือไม่

ที่ประชุมเห็นว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถสมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งหรือแบบบัญชีรายชื่ออย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น เนื่องจากวิธีการนับคะแนนเลือกตั้งได้เปลี่ยนวิธีการเป็นการนับคะแนนทุกพรรคการเมืองในทุกเขตเลือกตั้งทั่วประเทศแล้ว

๒. ควรนำคะแนนของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนสูงสุดในเขตเลือกตั้งไปคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อด้วยหรือไม่

ที่ประชุมเห็นว่าให้นำคะแนนของผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ได้คะแนนสูงสุดในเขตเลือกตั้งมาคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อด้วย

๓. การจัดบัญชีรายชื่อผู้สมัครแบบบัญชีรายชื่อ ควรจัดเป็นแบบบัญชีรายชื่อเดียวทั้งประเทศ หรือแบ่งเป็นบัญชีรายชื่อตามกลุ่มจังหวัด

ที่ประชุมเห็นว่าควรใช้แบบบัญชีรายชื่อเดียวทั้งประเทศ แต่มีข้อพิจารณาว่าควรกำหนดให้พรรคการเมืองต้องคำนึงถึงสัดส่วนของผู้สมัครรับเลือกตั้งในภูมิภาคต่าง ๆ ด้วยหรือไม่ โดยรายละเอียดควรนำไปกำหนดไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ

ที่ประชุมสอบถามและแสดงความเห็น ดังนี้

- ควรกำหนดสัดส่วนของสตรีในบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองด้วยหรือไม่

- หากที่ประชุมต้องการให้บัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองมีความหลากหลายของตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง ก็จะต้องกำหนดบังคับไว้ให้ชัดเจน หากกำหนดเพียงให้พรรคการเมืองคำนึงถึงก็จะมีผลในทางปฏิบัติ

- ควรกำหนดให้พรรคการเมืองตระหนักถึงสัดส่วนของสตรีในทางการเมือง โดยอาจกำหนดให้มีสัดส่วนสตรีในบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองไว้เป็นมาตรการชั่วคราวในบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ เนื่องจากปัจจุบันสัดส่วนของสตรีในการเมืองทั้งระดับประเทศและระดับ

ท้องถิ่นมีจำนวนน้อย หากปล่อยให้ไปเป็นไปตามธรรมชาติอาจเป็นไปได้ยากที่สตรีจะมีโอกาสทางการเมือง เมื่อกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแล้วพรรคการเมืองก็จะมีหน้าที่ต้องดำเนินการตามที่กำหนด ทั้งนี้ อาจกำหนดให้สัดส่วนสตรีอยู่ในลำดับต้น ๆ ของบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองก็ได้

ประธานกรรมการกล่าวว่า เมื่อร่างรัฐธรรมนูญนี้กำหนดให้ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกันแล้ว ก็ควรปล่อยให้ไปเป็นไปตามธรรมชาติ การกำหนดให้สัดส่วนของสตรีอยู่ในลำดับต้น ๆ ของบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองอาจไม่เป็นธรรมกับชาย ควรกำหนดให้สตรีมีโอกาสดำเนินการทางการเมืองมากยิ่งขึ้น แต่ไม่ควรกำหนดไว้ในลักษณะเป็นการบังคับ โดยอาจกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญว่า ให้พรรคการเมืองต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้สตรีมีบทบาททางการเมืองมากยิ่งขึ้น

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า การกำหนดให้พรรคการเมืองส่งเสริมและสนับสนุนให้สตรีมีบทบาททางการเมืองมากยิ่งขึ้น อาจไม่ทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ดังนั้น เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ อาจกำหนดให้บัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองต้องมีสัดส่วนของสตรี เช่นเดียวกับประเทศในกลุ่มสแกนดิเนเวียและเมื่อชายและหญิงมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันแล้วก็ยกเลิกการกำหนดสัดส่วนดังกล่าวในภายหลัง

ประธานกรรมการกล่าวว่า การกำหนดให้พรรคการเมืองต้องให้โอกาสสตรีในการเข้าสู่การเมืองไว้ในรัฐธรรมนูญก็น่าจะเหมาะสมแล้ว

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า การกำหนดสัดส่วนสตรีในบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองอาจขัดกับความประสงค์ของที่ประชุมที่ต้องการให้พรรคการเมืองหวั่นเสียวหาผู้สมัครรับเลือกตั้งก่อน เพราะในการหวั่นเสียวนั้น หากชายได้รับการหวั่นเสียวให้ลงสมัครรับเลือกตั้ง แต่รัฐธรรมนูญกำหนดให้ต้องส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นสตรี พรรคการเมืองก็ต้องส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งที่เป็นสตรีซึ่งจะขัดกับเจตนารมณ์ของการหวั่นเสียวนั้น

- การกำหนดให้มีสัดส่วนของสตรีในบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อของพรรคการเมือง ทุกพรรคการเมืองก็จะถูกบังคับเช่นเดียวกันจึงไม่มีพรรคการเมืองใดได้เปรียบหรือเสียเปรียบ

- ในประเทศกลุ่มสแกนดิเนเวียจะไม่มีกำหนดเรื่องสัดส่วนของสตรีในการเมืองไว้ในรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย แต่จะมีการผลักดันเรื่องสัดส่วนของสตรีในการเมืองโดยองค์กรสตรี และพรรคการเมือง รัฐธรรมนูญของประเทศฝรั่งเศสกำหนดให้มีกฎหมายการส่งเสริมการเข้าถึงตำแหน่งทางการเมืองอย่างเท่าเทียมกันระหว่างเพศชายหญิง โดยรายละเอียดในการส่งเสริมจะถูกนำไปกำหนดไว้ในกฎหมายลำดับรอง

ประธานกรรมการกล่าวว่า การกำหนดให้พรรคการเมืองต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้สตรีมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น จะเป็นจุดเริ่มต้นในการผลักดันให้สตรีมีบทบาทมากยิ่งขึ้น โดยรายละเอียดควรนำไปกำหนดไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ

นายประพันธ์ นัยโกวิท กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการศึกษาโครงสร้างฝ่ายนิติบัญญัติ กล่าวว่า การจัดทำบัญชีรายชื่อของพรรคการเมืองนั้น อาจกำหนดในลักษณะเช่นเดียวกับความในมาตรา ๘๗ (๑) ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ และนำรายละเอียดไปกำหนดไว้ในกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ

ประธานกรรมการมอบหมายให้คณะอนุกรรมการยกร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญไปพิจารณายกร่างบทบัญญัติในส่วนนี้เพื่อเสนอต่อที่ประชุม

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า ควรคำนึงถึงความหลากหลายทางเพศในเรื่องสิทธิทางการเมืองด้วย ประธานกรรมการกล่าวว่า รัฐธรรมนูญไม่ได้เป็นอุปสรรคของความหลากหลายทางเพศ แต่อุปสรรคอยู่ที่สังคมยังไม่ให้การยอมรับ แต่เมื่อถึงเวลาที่เหมาะสมสังคมก็จะให้การยอมรับเอง โดยไม่จำเป็นต้องกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

๔. การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (ใบแดง) สำหรับการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งกับคะแนนที่จะนำไปคำนวณสัดส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

ประธานกรรมการกล่าวว่า การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งก่อนการประกาศรับรองผลการเลือกตั้งจะไม่เกิดปัญหา เพราะยังไม่มีการนำคะแนนมารวมเพื่อคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อแต่การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหลังจากการประกาศรับรองผลการเลือกตั้งจะมีผลกระทบต่อกำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรค ในกรณีที่มีการประกาศรับรองผลการเลือกตั้งแล้ว หากคณะกรรมการการเลือกตั้งสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่ (ใบเหลือง) หรือมีการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง (ใบแดง) เมื่อมีการเลือกตั้งใหม่ก็ต้องนำคะแนนเลือกตั้งใหม่มาคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อ

นายอัมพร จารุจินดา กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ กล่าวว่า การนำคะแนนเลือกตั้งครั้งใหม่มารวมคำนวณเพื่อคำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่ออีกครั้งอาจกระทบต่อจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมือง ดังนั้น เพื่อไม่ให้กระทบต่อจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมืองอาจกำหนดให้คำนวณจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อจากคะแนนเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งรับรองผลการเลือกตั้งแล้ว

ประธานกรรมการกล่าวว่า ควรต้องนำคะแนนเลือกตั้งครั้งใหม่มารวมคำนวณเพื่อหาจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อของแต่ละพรรคการเมือง หากไม่นำมารวมคำนวณใหม่อาจขัดกับหลักการซึ่งที่ประชุมเห็นชอบว่าทุกคะแนนเสียงมีความหมาย เมื่อนำคะแนนมารวมคำนวณแล้วพรรคการเมืองใดได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรลดลงหรือเพิ่มขึ้นก็ได้จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อลดลงหรือเพิ่มขึ้นตามสัดส่วนนั้น โดยต้องกำหนดให้คณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจสั่งให้มีการเลือกตั้งใหม่หรือเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งภายในหนึ่งปีนับจากวันเลือกตั้งเท่านั้น

นายประพันธ์ นัยโกวิท กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการศึกษาโครงสร้างฝ่ายนิติบัญญัติ กล่าวว่า ในกรณีที่ไม่สามารถนับรวมคะแนนเลือกตั้งได้ เพราะต้องมีการเลือกตั้งใหม่ มีการขัดขวางการเลือกตั้ง หรือมีเหตุภัยพิบัติในเขตเลือกตั้ง จะมีการแก้ปัญหาอย่างไร

ประธานกรรมการกล่าวว่า ในกรณีที่ยังไม่มีมีการประกาศรับรองผลการเลือกตั้งก็ต้องรอให้มีการเลือกตั้งแล้วนำคะแนนเลือกตั้งทั้งหมดมารวมเพื่อคำนวณ แต่ในกรณีที่มีการประกาศรับรองผลการเลือกตั้งแล้วก็อาจกำหนดว่าหากมีการเลือกตั้งเสร็จเรียบร้อยในทุกเขตเลือกตั้งไม่น้อยกว่าร้อยละ ๙๐ ให้นำคะแนนมารวมเพื่อคำนวณก่อน และเมื่อมีการเลือกตั้งในทุกเขตการเลือกตั้งแล้วก็นำคะแนนมารวมเพื่อคำนวณใหม่อีกครั้ง

นายประพันธ์ นัยโกวิท กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการศึกษาโครงสร้างฝ่ายนิติบัญญัติ สอบถามว่า ในรูปแบบการเลือกตั้งนี้หนึ่งเขตเลือกตั้งประชาชนสามารถเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้หนึ่งคนใช่หรือไม่ ซึ่งรูปแบบการเลือกตั้งและวิธีการนับคะแนนรูปแบบนี้พรรคการเมืองขนาดเล็กจะไม่สามารถส่งผู้สมัครรับเลือกตั้งได้หลายเขตเพื่อให้มีคะแนนเลือกตั้งจำนวนมากได้

ประธานกรรมการกล่าวว่า ในหนึ่งเขตเลือกตั้ง ประชาชนสามารถเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งได้หนึ่งคน ส่วนพรรคการเมืองขนาดเล็กควรให้เป็นไปตามธรรมชาติไม่ควรบังคับ แต่ต้องมีการพัฒนาและปรับตัวให้เหมาะสม

๕. คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

นายประพันธ์ นัยโกวิท กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการศึกษาโครงสร้างฝ่ายนิติบัญญัติ เสนอให้ที่ประชุมพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมจากความในมาตรา ๑๐๗ และมาตรา ๑๐๘ ของร่างรัฐธรรมนูญฉบับก่อน (ศาสตราจารย์บวรศักดิ์ อุวรรณโณ เป็นประธานกรรมาธิการ) ซึ่งสอดคล้องกับความในมาตรา ๓๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗

ประธานกรรมการกล่าวว่า เรื่องคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คณะอนุกรรมการร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญควรพิจารณาร่างบทบัญญัติขึ้นใหม่ให้มีความเข้มข้นมากขึ้น โดยในส่วนการทุจริตต่อหน้าที่ซึ่งศาลพิพากษาว่ามีความผิดแล้วนั้น จะต้องกำหนดให้มีผลย้อนหลังตัดสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งตลอดชีวิต ทั้งนี้ ต้องยกเว้นให้ครอบคลุมกรณีการทุจริตอื่น ๆ ด้วย โดยในส่วนของการทุจริตการเลือกตั้งต้องกำหนดให้มีผลย้อนหลังตัดสิทธิลงสมัครรับเลือกตั้งตลอดชีวิต เฉพาะกรณีที่เป็นเรื่องทุจริตร้ายแรงตามมาตรา ๕๓ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ ส่วนกรณีอื่น ๆ ไม่มีผลย้อนหลัง เพราะบางกรณีไม่ได้เกี่ยวข้องกับการทุจริต

นายประพันธ์ นัยโกวิท กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการศึกษาโครงสร้างฝ่ายนิติบัญญัติ สอบถามว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องสังกัดพรรคการเมืองหรือไม่ และต้องสังกัดพรรคการเมืองก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันหรือไม่

ประธานกรรมการกล่าวว่า ควรกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องสังกัดพรรคการเมือง และการกำหนดให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องสังกัดพรรคการเมืองไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนั้น เพื่อเป็นการป้องกันการซื้อขายผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมือง

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า ระบบการเลือกตั้งที่ออกแบบไว้อาจทำให้เกิดกรณีหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคที่อยู่ในบัญชีรายชื่อลำดับต้นไม่ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเนื่องจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการแบ่งเขตเลือกตั้งของพรรคมีจำนวนมาก และเมื่อนำมาคำนวณแล้วอาจทำให้พรรคไม่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อได้ ซึ่งประเด็นดังกล่าวอาจเกี่ยวข้องกับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี กล่าวคือหัวหน้าพรรคหรือผู้ที่ถูกวางตัวเป็นนายกรัฐมนตรีอาจต้องลงสมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตแทนที่จะสมัครรับเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อ นอกจากนี้ การที่หัวหน้าพรรคต้องหาเสียงในพื้นที่ที่ตนลงสมัครเพื่อให้ได้คะแนนเสียงมากทำให้ไม่สามารถช่วยผู้สมัครอื่นของพรรคหาเสียง ส่งผลทำให้ความเป็นพรรคการเมืองลดลง

- ในการสมัครรับเลือกตั้งจะให้ผู้ที่สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตมีชื่อในบัญชีรายชื่อด้วยหรือไม่

ประธานกรรมการชี้แจงว่า ในการสมัครรับเลือกตั้งไม่ให้ผู้ที่สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตมีชื่อในบัญชีรายชื่อด้วย ทั้งนี้ เรื่องคุณสมบัติของนายกรัฐมนตรีนั้น ที่ประชุมจะพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

- มีกรรมการสอบถามว่า คณะกรรมการจะใช้ระบบเลือกตั้งที่ผ่านการพิจารณาแล้ว หรือจะสอบถามความคิดเห็นเพื่อฟังผลสะท้อนจากภายนอกก่อน

ประธานกรรมการกล่าวว่า ต้องนำระบบเลือกตั้งที่ผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเป็นหลัก โดยจะชี้แจงต่อสื่อมวลชนในวันพฤหัสบดี ที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ณ ห้องประชุมงบประมาณ

ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๓ หลังจากนั้น คาดว่าคณะกรรมการจะได้รับความคิดเห็นหรือผลสะท้อนจากภายนอกกลับมา

- มีการสอบถามว่า เรื่องการคำนวณทั้งประเทศจะนำจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งทั้งหมดมาคำนวณหรือใช้คำนวณเฉพาะบัตรเลือกตั้งที่ลงคะแนน ทั้งนี้ เห็นว่าควรมีการคำนวณบัตรเลือกตั้งที่ประสงค์ไม่ลงคะแนน (vote no) ด้วย เนื่องจากทุกคะแนนมีความหมาย

ประธานกรรมการชี้แจงว่า ในการคำนวณจะคำนวณเฉพาะบัตรเลือกตั้งที่ลงคะแนนเนื่องจากบัตรเลือกตั้งที่ไม่ประสงค์ลงคะแนน (vote no) นั้น ไม่สามารถทราบได้ว่าประสงค์จะลงคะแนนให้ผู้ใดอย่างไรก็ตาม คะแนนดังกล่าวจะมีผลต่อการเลือกตั้งแบบแบ่งเขต กล่าวคือผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตนั้น ๆ ต้องได้คะแนนเสียงมากกว่าบัตรเลือกตั้งที่ไม่ประสงค์ลงคะแนน (vote no) ถ้าน้อยกว่าถือว่าไม่ได้รับการเลือกตั้ง แต่บัตรเสียจะไม่นำมานับในทุกกรณี

ต่อจากนั้น ที่ประชุมพิจารณาร่างมาตรา ๕/๑ ที่เพิ่มขึ้นใหม่อีกครั้งหนึ่งก่อนที่จะพิจารณาร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญต่อการประชุมครั้งที่แล้วเริ่มตั้งแต่ร่างมาตรา ๘ เป็นต้นไป

มาตรา ๕/๑

มีการแสดงความคิดเห็นว่า การกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระร่วมกันกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมขึ้น โดยใช้บังคับกับคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาด้วย นั้น มีความเหมาะสมหรือไม่ เนื่องจากคณะรัฐมนตรีเป็นผู้ใช้อำนาจบริหาร ส่วนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาเป็นผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติ ทั้งสองอำนาจต่างเป็นอำนาจอธิปไตย มาตรฐานทางจริยธรรมของศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระจึงควรใช้กับศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระ ส่วนคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ควรมีมาตรฐานทางจริยธรรมของตนเอง

ประธานกรรมการกล่าวว่า เหตุผลที่คณะกรรมการเพิ่มร่างมาตรา ๕/๑ นั้นเนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระมีความเกี่ยวเนื่องโดยตรงกับคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา ก็ควรให้ศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระเป็นผู้กำหนดมาตรฐานทางจริยธรรม หากให้คณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา เป็นผู้กำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมเองก็อาจมีมาตรฐานทางจริยธรรมที่ไม่เข้มข้น ทั้งนี้ คณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา สามารถกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมเองได้ แต่ควรต้องมีความยึดโยงกับมาตรฐานทางจริยธรรมของศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระ

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติให้รอการพิจารณาในประเด็นการกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระร่วมกันกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรมขึ้น โดยให้ใช้บังคับกับคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาด้วย

มาตรา ๘

“มาตรา ๘ ทุกปี ศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระตามหมวดนี้และหน่วยธุรการมีหน้าที่รายงานผลผลิตและผลลัพธ์ในการปฏิบัติหน้าที่ต่อคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา และให้ประกาศรายงานดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษา”

ประเด็นการพิจารณา

ประธานกรรมการกล่าวว่า การรายงานผลการปฏิบัติงานไม่สามารถรายงานผลผลิตหรือผลลัพธ์ได้ ประกอบกับแต่ละหน่วยงานมีการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน เสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมเป็นดังนี้

“มาตรา ๘ ทุกปี ศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระต้องรายงานผลผลิตและผลลัพธ์ในการปฏิบัติหน้าที่งานเพื่อเสนอต่อคณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา เพื่อทราบ และให้ประกาศรายงานดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษา”

ที่ประชุมแสดงความเห็น ดังนี้

- เสนอให้ตัดคำว่า “ทุกปี” ออก และ แก้ไขเพิ่มเติมคำว่า “จัดทำรายงานผลผลิตและผลลัพธ์ในการปฏิบัติหน้าที่งาน” เป็น “จัดทำรายงานผลผลิตและผลลัพธ์ในการปฏิบัติหน้าที่งาน ประจำปี”

- การให้ศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระต้องรายงานผลการปฏิบัติงานต่อคณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา จะมีความเหมาะสมหรือไม่เนื่องจากเปรียบเสมือนยกสถานะฝ่ายที่ถูกตรวจสอบให้อยู่เหนือฝ่ายตรวจสอบ

ประธานกรรมการชี้แจงว่า เป็นเรื่องการตรวจสอบและถ่วงดุล หากไม่ให้มีการตรวจสอบอาจเกิดปัญหาได้

- มีกรรมการเสนอให้ตัดคำว่า “คณะรัฐมนตรี” ออก เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระต้องรายงานผลการปฏิบัติงานต่อสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา

- เสนอให้ใช้คำว่า “รัฐสภา” แทนคำว่า “สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา” เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระไม่ต้องรายงานผลการปฏิบัติหน้าที่สองครั้ง

ประธานกรรมการกล่าวว่า ควรต้องใช้คำว่า “สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา” เพราะต้องการให้ศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระรายงานผลการปฏิบัติหน้าที่สองครั้ง

ส่วนการให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษานั้น ประชาชนอาจไม่ทราบ เสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมเป็นดังนี้ “...และให้ประกาศเผยแพร่รายงานดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษาให้ประชาชนทราบด้วย” โดยจะประกาศให้ประชาชนทราบผ่านทางใดก็ได้

- มีกรรมการสอบถามว่า การให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา จะเป็นทางการหรือไม่

ประธานกรรมการชี้แจงว่า การให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นการบังคับตายตัว บางเรื่องไม่เหมาะสมที่จะประกาศในราชกิจจานุเบกษา เช่น รูปภาพกิจกรรม สถิติ ตัวเลข หรือกราฟ ทั้งนี้ หากศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระต้องการจะประกาศในราชกิจจานุเบกษาย่อมสามารถทำได้

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติให้แก้ไขเพิ่มเติมร่างมาตรา ๘ เป็นดังนี้

“มาตรา ๘ ทุกปี ให้ศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระต้องรายงานผลผลิตและผลลัพธ์ในการปฏิบัติหน้าที่งานเสนอต่อคณะรัฐมนตรี สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา เพื่อทราบ และให้ประกาศเผยแพร่รายงานดังกล่าวในราชกิจจานุเบกษาให้ประชาชนทราบด้วย”

อนึ่ง มีกรรมการแสดงความเห็นว่า ความว่า “ผู้ซึ่งได้รับการสรรหาหรือคัดเลือก...” ในร่างมาตรา ๓ ควรคงความดังกล่าวไว้หรือไม่ เนื่องจากไม่มีตุลาการศาลรัฐธรรมนูญหรือผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระใดมาจากการ “คัดเลือก”

ประธานกรรมการชี้แจงว่า การคัดเลือกเป็นเรื่องของศาลรัฐธรรมนูญ โดยเป็นการคัดเลือกผู้แทนจากศาลเพื่อให้ดำรงตำแหน่งเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

มาตรา ๙

“มาตรา ๙ เมื่อผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระผู้ใดถูกกล่าวหาในเหตุดังต่อไปนี้ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่าสองหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเพื่อพิจารณาวินิจฉัยให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง

(๑) กระทำการโดยขาดความเที่ยงธรรม จงใจฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย หรือมีพฤติการณ์ที่เป็นการเสื่อมเสียแก่เกียรติศักดิ์ของการดำรงตำแหน่งอย่างร้ายแรง

(๒) ร่ำรวยผิดปกติ กระทำความผิดฐานทุจริตต่อหน้าที่ หรือกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ

การดำเนินการตามวรรคหนึ่งไม่ตัดสิทธิในการดำเนินคดีอาญาแก่บุคคลดังกล่าว

ในกรณีที่เห็นสมควร ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอาจมีคำสั่งให้ผู้ถูกกล่าวหา หยุดปฏิบัติหน้าที่จนกว่าจะมีคำสั่งยกคำร้องหรือมีคำพิพากษาก็ได้

ในกรณีที่ผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระซึ่งถูกกล่าวหาต้องหยุดการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรคสาม และองค์กรอิสระนั้นมิได้มีผู้ดำรงตำแหน่งเหลืออยู่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระนั้นทั้งหมด ให้ประธานศาลฎีกาและประธานศาลปกครองสูงสุดร่วมกันแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเช่นเดียวกับผู้ถูกกล่าวหาทำหน้าที่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระนั้นเป็นการชั่วคราว โดยให้ผู้ซึ่งได้รับแต่งตั้งอยู่ในตำแหน่งได้จนกว่าผู้ถูกกล่าวหาจะปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือจนกว่าจะมีคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองว่าผู้นั้นกระทำความผิด”

ประเด็นการพิจารณา

นายอัคร จารุจินดา กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญชี้แจงว่า แต่เดิมอำนาจการถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระออกจากตำแหน่งเป็นอำนาจของวุฒิสภา เมื่อที่ประชุมไม่ต้องการให้วุฒิสภามาจากการเลือกตั้งก็ไม่ควรให้วุฒิสภามีอำนาจถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ในร่างมาตรานี้จึงกำหนดให้อำนาจดังกล่าวเป็นอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

ที่ประชุมแสดงความเห็น ดังนี้

- ร่างมาตรานี้กำหนดให้สามารถร้องขอต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเพื่อพิจารณาวินิจฉัยให้ถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระออกจากตำแหน่งได้โดยตรง ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายเดิมที่ต้องให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติไต่สวนก่อน เมื่อมีมูลจึงเข้าสู่กระบวนการไต่สวนขั้นต่อไป การร้องขอต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเพื่อพิจารณาวินิจฉัยให้ถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระออกจากตำแหน่งได้โดยตรงนั้น

เมื่อคำร้องครบองค์ประกอบ ศาลต้องประทับรับฟ้องซึ่งเป็นเรื่องที่อันตราย ควรพิจารณาให้รอบคอบ ทั้งนี้ การถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระไม่ควรให้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้โดยตรง แต่ควรผ่านขั้นตอนการไต่สวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเสียก่อน สำหรับการถอดถอนคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติและศาลรัฐธรรมนูญก็ควรมีวิธีการถอดถอนที่ต่างไปจากองค์กรอิสระทั้งหลาย

- สถาปนาปฏิรูปแห่งชาติเคยเสนอให้มีผู้ไต่สวนอิสระซึ่งอาจมาจากการสรรหา โดยอาจเป็นคณะกรรมการอิสระแบบถาวร แบบหมุนเวียน หรือแบบเฉพาะกรณี เพื่อไม่ให้องค์กรอิสระตรวจสอบกันเอง ประธานกรรมการเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมความในวรรคหนึ่ง เป็นดังนี้ “มาตรา ๙ **เพื่อผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระผู้ไต่สวนคดีสหภาพในเขตต่างไปนี้** สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หรือประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า **สอง** ห้าหมื่นคน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเพื่อพิจารณาวินิจฉัยให้ถอดถอนออกจากตำแหน่ง”

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า การกำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเพื่อพิจารณาวินิจฉัยให้ถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระออกจากตำแหน่งนั้น เป็นการกำหนดจำนวนที่น้อยเกินไปหรือไม่

ประธานกรรมการชี้แจงว่า การกำหนดจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภาไว้มากอาจถูกกล่าวหาได้ ทั้งนี้ หากให้ผู้ไต่สวนอิสระมาพิจารณากลับกรองแทนอัยการก่อนส่งไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิจารณาวินิจฉัย น่าจะเป็นทางออกหนึ่ง

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า ในการพิจารณากลับกรองเรื่องการถอดถอนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ควรให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเช่นเดิม แต่ในส่วนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติอาจให้ผู้ไต่สวนอิสระพิจารณากลับกรองก่อนส่งคำร้องไปยังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิจารณาวินิจฉัย แต่ประเด็นปัญหาคือจะยื่นคำร้องที่ใด

ประธานกรรมการชี้แจงว่า การยื่นคำร้องสามารถยื่นคำร้องที่สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เมื่อไม่ให้วุฒิสภามีอำนาจถอดถอนก็ไม่ควรยื่นคำร้องต่อวุฒิสภา โดยเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติม เป็นดังนี้ “...มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเพื่อพิจารณาวินิจฉัยให้ถอดถอนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญหรือผู้ดำรงตำแหน่งใน องค์กรอิสระออกจากตำแหน่ง”

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า ในอดีตตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเคยถูกคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติไต่สวนเช่นกัน

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติให้การพิจารณาความในร่างมาตรา ๙ ไว้ก่อน

จากนั้นที่ประชุมย้อนกลับไปพิจารณาเรื่องกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในหมวดเดียวกับองค์กรอิสระ โดยที่ประชุมมีการอภิปรายแสดงความเห็นสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญปฏิบัติหน้าที่ในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์จึงไม่ควรอยู่ในหมวดเดียวกับองค์กรอิสระ เพราะศาลรัฐธรรมนูญทำหน้าที่พิจารณาความชอบด้วยกฎหมายของรัฐธรรมนูญ แตกต่างจากการทำหน้าที่ขององค์กรอิสระทั้งปวง จึงควรอยู่ในหมวดว่าด้วยศาลตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ และ ๒๕๕๐ นอกจากนี้ กระบวนการในการถอดถอนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญควรผ่านผู้ไต่สวนอิสระก่อนส่งให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองพิจารณาวินิจฉัย

- หลายประเทศกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในหมวดว่าด้วยศาล จึงควรให้ศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในหมวดว่าด้วยศาล

- คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญใช้ถ้อยคำว่า “ในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์” หรือไม่ หากใช้ถ้อยคำดังกล่าวก็ควรที่จะกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญอยู่ในหมวดว่าด้วยศาล โดยมีสถานะเท่ากับศาลยุติธรรม

- องค์ประกอบของศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา และตุลาการในศาลปกครองสูงสุดซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด รวมจำนวน ๕ คน ไม่ได้มาจากการสรรหาทั้งหมด การให้เหตุผลว่าควรเป็นองค์กรอิสระเนื่องมาจากการสรรหาจึงอาจไม่ถูกต้อง

- การแยกศาลรัฐธรรมนูญออกจากหมวดว่าด้วยองค์กรอิสระนั้น ควรพิจารณาว่าจะนำศาลรัฐธรรมนูญไปบัญญัติไว้ในส่วนใดของรัฐธรรมนูญเนื่องจากมีผลต่อเนื่องหลายอย่างรวมถึงตำแหน่งในงานราชพิธีด้วย

- การร่างรัฐธรรมนูญควรบัญญัติศาลฎีกาไว้ก่อนศาลรัฐธรรมนูญ เนื่องจากศาลฎีกามีประวัติที่ยาวนานกว่าศาลรัฐธรรมนูญ

- อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญนอกจากการวินิจฉัยความชอบด้วยกฎหมายของรัฐธรรมนูญแล้ว ยังพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ด้วย นอกจากนี้ ควรกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการให้คำแนะนำในกรณีที่เกิดปัญหาทางรัฐธรรมนูญด้วยหรือไม่

- ในต่างประเทศให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญในการให้ความเห็น คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเองก็มีการให้ความเห็นด้วยเช่นกัน จึงควรให้อำนาจในการให้คำแนะนำในกรณีที่เกิดปัญหาทางรัฐธรรมนูญด้วย ซึ่งอาจจะช่วยแก้ปัญหาทางการเมืองในอนาคตได้

ประธานกรรมการกล่าวว่า เรื่องอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญอาจต้องเขียนให้เปิดกว้างมากขึ้นเพื่อว่าหากมีปัญหาใด ๆ ที่จำเป็นต้องมีผู้พิจารณาวินิจฉัยแต่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญก็จะสามารถพิจารณาวินิจฉัยได้ โดยอาจเขียนกลไกบางอย่างป้องกันไม่ให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอ้างว่าไม่มีอำนาจพิจารณาวินิจฉัย

- มีกรรมการแสดงความเห็นว่า ร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่แล้ว (ศาสตราจารย์วรศักดิ์ อุวรรณโณ เป็นประธานกรรมการ) ได้มีการเขียนว่าในการแก้ไขรัฐธรรมนูญควรให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาเห็นชอบก่อน ในร่างรัฐธรรมนูญนี้ควรให้อำนาจดังกล่าวแก่ศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่

ประธานกรรมการชี้แจงว่า ไม่ควรให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจดังกล่าว เพราะรัฐธรรมนูญต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมได้หากการแก้ไขเพิ่มเติมนั้นเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ อย่างไรก็ตาม ในอนาคตเมื่อสถานการณ์เปลี่ยนไปอาจมีความจำเป็นต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ

- มีการแสดงความเห็นว่า ในอดีตเคยมีการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อให้มีสภาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งศาลรัฐธรรมนูญได้เคยพิจารณาวินิจฉัยไว้ว่าไม่สามารถแก้ไขเพิ่มเติมได้เพราะจะเป็นการยกเลิกรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ

- จำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญควรมีจำนวนเท่าใด ทั้งนี้ หากมีการเพิ่มอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญก็ควรเพิ่มจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเป็นสิบห้าคน เพื่อให้สามารถแยกองค์คณะพิจารณาวินิจฉัยได้ สามารถทำคดีได้เร็วขึ้น และการตัดสินจะมีน้ำหนัก แต่ในเรื่องสำคัญต้องเป็นการพิจารณาเต็มองค์คณะ

- จำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในต่างประเทศนั้น สิบเจ็ดประเทศมีจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญห้าคน มีเพียงห้าประเทศเท่านั้นที่มีจำนวนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญสิบห้าคน ส่วนเรื่องคะแนนเสียงตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในอดีตเคยมีปัญหาคะแนนเสียงเท่ากัน ๔ ต่อ ๔ เนื่องจากการถอนตัวตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจึงใช้คำว่า “อาจ” หากต้องการแก้ไขอาจแก้ไขได้โดยเพิ่มคะแนนเสียงให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญลงคะแนนเสียงได้อีกครั้งหนึ่ง

- คำวินิจฉัยส่วนตัวของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเขียนไว้ล่วงหน้าหรือไม่

นายสุพจน์ ไข่มุกด์ รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง ชี้แจงว่า คำวินิจฉัยส่วนตัวของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีการเขียนไว้ล่วงหน้าแล้วปิดผนึกก่อนจะนำมาแถลง

ประธานกรรมการกล่าวว่า การให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยส่วนตัว ทำให้ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแต่ละคนต่างมีคำวินิจฉัยของตนเองไม่ได้พิจารณาวินิจฉัยปัญหาร่วมกัน

- มีการแสดงความเห็นว่า ที่ผ่านมามีปัญหาส่วนหนึ่งของศาลรัฐธรรมนูญเกิดจากการไม่มีกฎหมายวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ เพราะกังวลว่าจะส่งผลให้ความเป็นอิสระที่มีเสียไป ทั้งนี้ จำเป็นต้องมีกฎหมายวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ หรือให้มีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ หากกังวลว่าจะมีผลเรื่องความเป็นอิสระ เพื่อเป็นหลักประกันให้ศาลรัฐธรรมนูญ ส่วนจำนวนของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญนั้นต้องขึ้นอยู่กับบทบาทอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ และในการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญควรมีกฎเกณฑ์ทำหน้าที่รับผิดชอบทางสำนวนคดีแบบอัยการ เพื่อให้สาธารณชนเห็นว่าการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญมีกระบวนการขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินการ

ประธานกรรมการสอบถามว่า ในทางปฏิบัติคำวินิจฉัยส่วนตัวของศาลรัฐธรรมนูญเมื่อเปิดผนึกแล้วต้องยึดตามนั้นใช่หรือไม่

นายสุพจน์ ไข่มุกด์ รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง ชี้แจงว่า ต้องยึดตามนั้นเป็นเรื่องความเป็นอิสระของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายอัชพร จารุจินดา กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการยกร่างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ชี้แจงว่า ในการพิจารณาวินิจฉัยของศาลทั่วไปจะมีผู้พิพากษาเจ้าของสำนวน คำวินิจฉัยจึงเป็นไปในทางเดียวกัน แต่คำพิพากษาส่วนตัวของศาลรัฐธรรมนูญเน้นเรื่องความเป็นอิสระ เมื่อนำคำวินิจฉัยส่วนตนมารวมกันเพื่อเขียนคำวินิจฉัยกลางต้องนำเหตุผลทั้งหมดมารวมกัน บางครั้งทำให้เหตุผลและน้ำหนักอ่อนลง ซึ่งต่างจากศาลที่เหตุผลจะไปทางเดียวกันและมีน้ำหนักมากกว่า

นายสุพจน์ ไข่มุกด์ รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง ชี้แจงว่า คำวินิจฉัยส่วนกลางมาจากเสียงส่วนมากของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญซึ่งจะไม่รวมคำวินิจฉัยของเสียงส่วนน้อย

- มีการแสดงความเห็นว่า เรื่องละเมิดอำนาจศาลเป็นสิ่งที่ศาลรัฐธรรมนูญควรได้รับการคุ้มครอง และควรมีกฎหมายวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

ประธานกรรมการกล่าวว่า เรื่องกฎหมายวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญนั้น คณะกรรมการ
อาจต้องพิจารณาเพื่อให้มีกฎหมายวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

มติที่ประชุม

คณะกรรมการมีมติให้แยกศาลรัฐธรรมนูญออกจากหมวดว่าด้วยองค์กรอิสระ

ระเบียบวาระที่ ๔ เรื่องอื่น ๆ

๔.๑ นายนิติพันธุ์ เชื้อบุญชัย กรรมการ ในฐานะประธานอนุกรรมการรับฟังและสรุปความคิดเห็น
ที่มีผู้เสนอแนะ เสนอให้ที่ประชุมพิจารณาเลือกสัญลักษณ์ (logo) ของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ
เพื่อให้ประชาชนสามารถจดจำได้ง่าย ซึ่งที่ประชุมเห็นควรให้การพิจารณาในเรื่องนี้ไว้อ่อน

๔.๒ ที่ประชุมมอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการกรรมการจัดทำเอกสารสรุปผลการพิจารณาเรื่อง
การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และเป็นประโยชน์ในการแถลงข่าว
ในวันพฤหัสบดี ที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

๔.๓ ที่ประชุมมีมติให้นัดประชุมคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญครั้งต่อไปในวันพฤหัสบดี ที่ ๕
พฤศจิกายน ๒๕๕๘ เวลา ๑๑.๓๐ นาฬิกา ณ ห้องประชุมงบประมาณ ชั้น ๓ อาคารรัฐสภา ๓

เมื่อประชุมเป็นเวลาพอสมควรแล้ว ประธานกรรมการได้กล่าวขอบคุณผู้เข้าร่วมประชุมและ
กล่าวปิดการประชุม

เลิกประชุมเวลา ๑๘.๐๕ นาฬิกา

นางสาววรินทร์พร ปณิธานธรรม

วิทยากรชำนาญการ

นายเผ่าพันธุ์ นวลสง

นิติกรชำนาญการ

นายเฉลิมศักดิ์ ใจขำนิ

วิทยากรปฏิบัติการ

นางสาวอัจฉรา สอนสมุทร

วิทยากรชำนาญการพิเศษ

ผู้จัดบันทึกการประชุม

นางสาวจินดารักษ์ แสงกาญจนวนิช

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานบริการเอกสารอ้างอิง

สำนักกรรมการ ๒

ผู้ตรวจทาน

เอกพล ยุทธนากรชัย/พิมพ์